

บทที่ ๔

สรุปและขอเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องนันทิในบทละคร สันสกฤตจากคำร่ำการละครและ การประพันธ์สันสกฤต ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า นันทิ บทประพันธ์ที่ผู้คอนแรกเริ่ม ของบทละคร สันสกฤตนั้น คือ บทร้อยกรองที่ไพเราะ ซึ่งกวีหรือผู้กำกับการแสดง แต่งสรร เสริญเทพเจ้าหรือปุรณียบุคคล เช่น พรหมณ์ กษัตริย์ าลา และกล่าวถึง สิ่งที่เป็นสิริมงคล เพื่อขอพรให้คุ้มครองป้องกันอุปสรรคต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้นได้ ในการแสดงละคร ตลอดจนขอพรให้เกิดความสุขสวัสดิ์แก่ประชาชนผู้ชมละครโดย ทั่วกัน

บทนันทิที่มีกำหนดความสั้นยาวต่าง ๆ กัน ขึ้นอยู่กับความพอใจของกวี หรือขึ้นอยู่กับขนาดของเวทีละคร บทนันทิที่ใส่แสดงบนเวทีขนาดกลาง (รูปสี่เหลี่ยม) จะมีความยาว ๔ - ๑๖ บท มากกว่าบทนันทิที่ใส่แสดงบนเวทีขนาดเล็ก (รูปสามเหลี่ยม) ซึ่งจะมีความยาว ๓ - ๑๖ บท แต่ที่นิยมกันมากคือนานที่ชนิด ๔ บท บทหนึ่ง ๆ หรือหน่วยของนันทินั้นมีการนับกันหลายแบบ แต่พอสรุปได้ว่า วิธีนับ ๑ ใน ๔ ของฉันทบทหนึ่ง คือ บทหนึ่งของนันทิหรือนับจากคำที่ประกอบรูปโดยวิภक्ति นามหรือวิภक्तिกริยา นับจากประโยค, นับจากแบบจิงหวะคณตรี, หรือช่วงหยุดหายใจในการ ชับนันทิ

นันทิมิ ๒ ชนิด คือ นันทิที่มีถ้อยคำนำสการสรร เสริญอ่านวยพร และ กล่าวถึงสิ่งที่เป็นสิริมงคลอย่างบริสุทธิ์ตรงไปตรงมา เรียกว่าชนิดศุทธา แต่ถ้ามี่ ถ้อยคำที่แฝงนัยบงถึงในเรื่องละครที่แสดงนั้น เช่น บงถึงตัวละครเอก แนวเรื่อง าลา จะเป็นชนิดปัตราวลี การแบ่งชนิดของนันทิมิอีกแบบหนึ่ง คือ ถ้ามีการกล่าว ถึงพระจันทร์หรือพาอะอาทิตย์ จะเป็นการกล่าวโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม จะจัดว่า เป็นชนิดนิลี นอกจากนี้ถือว่าเป็นชนิดศุทธาทั้งหมด

นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อถือในโชคกลางของการใช้อักษร และกะฉั้นที่
ขึ้นคนบหนานที่อีกด้วย กล่าวคือ ถ้าใช้อักษรหรือกะฉั้นที่แสดงถึงความดีงาม
ศักดิ์สิทธิ์แล้ว จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตัวเอกในละคร เรื่องนั้นด้วย แต่บางคนก็
เชื่อว่าเพียงเอ่ยถึงเทพเจาก็เป็นมงคลแล้ว

นานที่เป็นบทสำหรับใช้ขับ การขับบทนานที่นี้ถือเป็นพิธีที่สำคัญยิ่งในกระบวน
พิธีโหมโรงทั้งหมด เป็นพิธีที่จัดทำบนเวทีภายนอกมานซึ่งผู้ชมละครมองเห็น และจะ
ต้องจัดทำทุกครั้งที่มีการแสดงละคร เพราะถือว่าการขจัดอุปสรรคในการแสดง
ละครที่ไม่ควรระงควุ่น

สำหรับสูตรธาระผู้กำกับการแสดงละครนั้น นอกจากจะเป็นผู้ขับบทนานที่
แล้ว จะต้องเป็นผู้จัดการควบคุมดูแลการแสดงละครทั้งหมดด้วย และอาจจะแสดง
เป็นตัวเอกของเรื่องอีกด้วย ฉะนั้น บุคคลผู้นี้จะต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกดี มีความสามารถ
หลายด้าน ตั้งแต่การแสดงท่าทาง การขับร้อง คนตรี มีความกลองแคล้วในกาพย์กลอน
มีความรอบรู้ในศิลปะ วรรณคดี ศาสตร์ทุกแขนง ระเบียบประเพณีของชาววัง
จนกระทั่งประเพณีและภาษาพูดของท้องถิ่น

ผลของการศึกษานานที่ในบทละครสี่สกลฤๅ ๑๖ เรื่อง ทำให้ผู้วิจัยได้ขอ
สรุปเกี่ยวกับนานที่ที่ปรากฏในบทละครเหล่านั้น ก็

ฉันท์ที่กวีนิยมใช้มากที่สุดในการแต่งบทนานที่ คือ สรค์ธราฉันท์และศารทูล-
วิกวีทฉันท์ ซึ่งเป็นฉันท์วรรณพาดก และส่วนมากเป็นแบบสมบาท แบบอรรชรบาท
ฉันท์ผสมระหว่างศารทูลวิกวีทและสรค์ธราฉันท์ และฉันท์มาตราพฤคค ชื่ออารยา-
ฉันท์ มีปนอยู่บ้างชนิดละบทเดียวเท่านั้น

บทนานที่ที่มีความยาว ๘ หรือ ๑๖ บท ตามที่ตำราทางภาษาศาสตร์ของภคตมุนี
กล่าวไว้นั้น มีปรากฏอยู่ในบทละครถึง ๘ เรื่อง ซึ่งอาจสรุปได้ว่า บทนานที่ที่มีความ
ยาวขนาดนี้เป็นขนาดมาตรฐานที่บรรดา กวีนิยมกัน

กวีส่วนมากมีความเชื่อโชคลางในการใช้พยัญชนะและคณะฉันทสำหรับ
เริ่มต้นเขียนบทนาทานที่ สังเกตได้จากกวีหลายท่านที่แต่งบทละคร ๑๖ เรื่องนี้
ส่วนใหญ่ใช้พยัญชนะและคณะฉันทที่ใหญ่ มีลวภูติผู้เดียวเท่านั้นที่ไม่เชื่อถือในเรื่องนี้
เพราะสังเกตได้จากนาทานที่ในบทละครที่กวีผู้นี้แต่งทั้งสามเรื่อง มีการใช้พยัญชนะ
และคณะฉันทที่ใหญ่ถึง ๒ เรื่อง

กวีแต่ละท่านได้ประดับประดาบทนาทานที่ให้เพริศพราวไปด้วยอลังการ
หลากหลายทั้งอลังการฝ่ายเสียง และอลังการฝ่ายความหมาย ทำให้บทนาทานที่เกิด
ความไพเราะคมคาย มีการแฝงนัยอันลึกซึ้งที่อาจบ่งถึงเรื่องของละครและตัวละครได้
ซึ่งทำให้เกิดเป็นนาทานที่ชนิดหนึ่งเรียกว่า ปัตราวลี ซึ่งปรากฏในบทละครหลายเรื่อง
และอีกชนิดหนึ่งเป็นคำกล่าวนมัสการสรรเสริญและขอพรจากเทพเจ้าโดยตรง มิได้
แฝงนัยอื่นใดเรียกว่าชนิดศุทธา ปรากฏเพียง ๔ เรื่องเท่านั้น อนึ่ง ถ้าจะวิเคราะห์
ชนิดของนาทานที่กล่าวถึงพระจันทร์ และพระอาทิตย์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมว่าเป็นชนิด
นิตินี้แล้ว บทนาทานที่ทั้งหลายก็ถูกจัดอยู่ในจำพวกนิตินี้เป็นส่วนมาก แสดงให้เห็นว่า
กวีอินเดียมีความเชื่อต่อพระจันทร์ว่าเป็นสิ่งที่ให้รส ในความบันเทิงเรีงรมย์อย่างยิ่ง

ในบทนาทานที่ ไม่มีเนื้อหาอะไรมากไปกว่าคำสรรเสริญ นมัสการเทพเจ้า
และคำอ้อนวอนพร คำอ้อนวอนพรนั้นกวีจะขอจากคุณความดี ความงาม ความประเสริฐ
เลิศเลอ จากพฤติกรรมของเทพเจ้าที่กวีพรรณนาถึงอย่างบรรเจิดบรรจงมากกว่า
จะขอจากเทพเจ้าโดยตรง ส่วนเทพเจ้าที่กวีส่วนมากกล่าวสรรเสริญในนาทานที่
(๑๖ เรื่อง) คือ พระศิวะ พระวิษณุ และพระนางปารวตี เทพองค์อื่น ๆ เช่น
พระคณเฑาะ พระกามเทพ จะมีอยู่บ้าง ในบางบทเท่านั้น เช่นเดียวกับพระพุทธรูปเจ้า
และบูรพาจารย์

สำหรับพระพุทธรูปนั้นเป็นปูชนียบุคคลที่ได้รับคำสรรเสริญเป็นพิเศษ
ในนาทานที่เรื่อง "นาคานันทะ" ของพระเจ้าศรีธรรมโศภน พระราชาที่ทรงสรรเสริญ
พระศิวะและพระปารวตี ในบทนาทานที่ในพระราชนิพนธ์ของพระองค์อีก ๒ เรื่อง คือ

เรื่องรัตนาวลี และปริยทรรทีกา ทำให้เห็นว่า กวีอินเดียที่นับถือเทพเจ้า
ทั้งหลายในศาสนาพราหมณ์ก็นับถือพระพุทธรเจ้า เป็นเสมือนหนึ่งเทพเจ้าของเขา
กัวย และคำขอพรของกวีส่วนใหญ่จะขอความคุ้มครองป้องกันมากกว่าขอพรอย่างอื่น
และผู้ที่ได้รับพรก็คือผู้ชมละคร และผู้ที่เกี่ยวเนื่องกับการแสดงทุกคน

ขอเสนอแนะ

การวิเคราะห์ห้วงานที่ในค่านความหมาย ความสำคัญ พิธีการแสดง
ตลอดจนในค่านรูปแบบและการประพันธ์ ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่าง
ภาษาและวรรณคดีกับศาสนาของอินเดียในสมัยโบราณ เป็นเสมือนแสงแห่งวัฒนธรรม
ที่รุ่งโรจน์ น่าจะได้มีการศึกษาความสัมพันธ์เรื่องนานที่ในบทละครของสันสกฤตกับบท
เบิกโรงของละครไทยต่อไป นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า อดีงการต่าง ๆ ที่ปรากฏใน
นานที่ของบทละครเหล่านี้ ในวรรณคดีร้อยกรองของไทยก็มีอยู่ แต่เราไม่ได้วิเคราะห์
กันออกมาทำเป็นหลักทฤษฎีที่ละเอียดเช่นนั้น ยกตัวอย่างเช่น สันเทหาดังการ ก็มี
ปรากฏในคำโคลงนิราศนรินทร์ บทหนึ่งมีว่า

ชมแซกศิไสหน้า	นวดนาง
เคื่อนคำหึงกลาง	ตายแถม
พิมพ์พัศตร์แม่เพ็ญปราง	จักเปรียบโคเลย
ซ้ำกว่าแซไชแย้ม	ยิ่งยิ้ม อัสสร

โคลงสองบาทแรกจัดเป็นสันเทหาดังการ นอกจากนี้ อดีงการชนิดอื่น
ก็งจะมีเช่นเดียวกันอีกไม่น้อย ถ้ามีผู้สนใจรวบรวมและวิเคราะห์ดู จะทำให้เป็น
ประโยชน์ในทางวรรณคดีไทยมาก.